

ELOFIZETES
HELYBEN ÉS VIDEKEN
 Egy évre ... 150 Lei.
 Fél évre ... 75 Lei.
 Egy negyed évre 37-50 Lei.
 Egy hóra ... 18-50 Lei.

Nyilttéri közlemények
 megállapodás szerint.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG
 Aradi és eszaki egyetemi
 vasúti palotájában.
TELEFON-SZÁM: 151.
KIADÓHIVATAL:
 Aradi Nyomda Részvény
 Társaság.
 Boulevardul Regede Ferdi
 and L. (József) tőh.-nt 22.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1920.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Kedd, november 9.

39. sz. Rendelet.

Mi, a nyugati csapatok parancsnoka a 3646—1918. számú Magas rendelet folytán, melynek értelmében egész Erdély hadműveleti területnek tekintendő és a hadügy-miniszterium III. számú igazságügyi osztályának 1920. október 4-én kelt rendelete, valamint a katonai Btkv. II. függelékének 32. és 57. §-ai alapján **elrendeljük**: 1. A hadbíróóságok továbbra is itélkezni fognak a területükön elkövetett és az ezen parancsnokság által kiadott és a közönség tudomására hozott rendeletekben meghatározott büncselekmények tárgyában. 2. Az összes kihágások, amelyek a pretorok hatáskörébe tartoznak, jelen rendelet kihirdetésétől kezdődőleg a hadbíróóság hatáskörébe utaltatnak. 3. Jelen rendelet a napilapok, összes hadbíróóságok, térparancsnokságok, csendőrségek és községi előjáróságok székhelyén leendő kifüggesztés és dobshó mellett kihirdetés útján fog a közönség tudomására hozatni. Kelt **Sibiuban**, 1920. október hó 26-án, a nyugati csapatok parancsnoksága székhelyén. Nyugati csapatok parancsnoka: General de Corp de Armate **Vaitoianu**.

Leszállítják a gyári üzemek munkabereit.

CLUJURÓL (Kolozsvártól) jelentik: Az erdélyi gyáriüzemek siralmas volta, másrészt a munkanélküliség megakadályozása arra indította az iparfejlesztési főfelügyelőséget, hogy a kormányhoz memorandumot intézzen a **gyári munkaberek törvényes uton való leszállítása tárgyában**. A bérlészállítást különösen azokban az üzemekben fogják keresztül vinni, amelyek a primér anyagot termelik ki és így a drágaság hullámszára döntő befolyással vannak.

Javult a leu.

BUCURESTI Az idegen valutákban meglehetősen lanyhulás állott be, főként dollárban, amelyek kurzusa 60-ról 58-ra süllyedt. Még újabb lanyhulás várható. Az árhanyatlásnak az az oka, hogy **a leu a külföldi pénzügyi piacokon lényegesen javult**.

ARAD. Az itteni valutapiacra amely a bucarestihez igazodik, szintén esetta dollár kurzusa, még pedig 58 leire. A márka árfolyama ma 82—83 bani volt.

Amerika új elnöke. Harding a győztes.

A szavazatladásról választott lektorok szavazatait össze számították. A leadott szavazatokból 391 esett **Harding republikánus-párti szenátorra és 140 Cox demokrata pártira. Wilson pártja tehát újból nagy vereséget szenvedett azzal, hogy Harding lett az Egyesült-Államok új elnöke.**

Harding szenátor annak a pártnak egyik vezető politikusa, a mely párt a szenátusban erős offenzívát indított a német békeszerződés ratifikálása ellen, záradékokat állított fel és azokat meg is szavaztatta. Harding nem új név az Unió politikai életének legfelsőbb fórumain. Már volt elnökjelölt, a mikor Taftot választották meg, akkor is csak kevesen mullott, hogy nem ő került ki győztesen. Amerika legnépszerűbb embereinek egyike s a párisi béke-

konferenciával és Wilson ottani munkájával szemben elfoglalt álláspontja csak növelte a népszerűségét.

BERLIN. A német sajtó nagy örömmel üdvözli Harding megválasztásának híreit. Az Egyesült-Államok új elnökének világpolitikai jához nagy reményeket fűznek Berlinben, sokan azt is hiszik, hogy Harding revízió alá fogja venni a versaillesi békeszerződést.

A magyar kormány üzenete az erdélyi tisztviselőknek.

BÉCS. A „Neue Freie Presse” jelenti: Dr. Szilágyi Lajos képviselő interpellációjában tette szöve a Magyarországtól elszakadt területeken maradt tisztviselők ügyét. Elmondta, hogy amikor a kis Magyarországon ma ugyis olyan fölös számmal vannak tisztviselők és szellemi munkások, hogy az itt levők elhelyezéséről sem tud gondoskodni, a súlyos deficitel küzdő állam, egyre özőnlenek Erdélyből, Szlovákiából és a Délvidékről a magyar tisztviselők, akiknek nemesak, hogy állást nem tud adni a kormány, de még lakást sem tud nekik biztosítani, úgy, hogy télviz idején családjukkal együtt vagonokban laknak, a mivel egyrészt egészségüket veszélyeztetik, más részt a normális vasúti forgalom

helyreállítását nehezítik meg. Ennek a tisztviselőzarándoklásnak az az oka, hogy a Magyarországtól elszakadt területen levő tisztviselőket még mindig nem világosította fel a kormány, hogy helyesen teszik-e, ha letéve hűségküldet, tovább folytatják működésüket.

Teloki Pál miniszterelnök az interpellációra válaszolva kijelentette, hogy mint azt szegedi beszédében is hangsúlyozta, **nemcsak helyesli, de Magyarország jelenlegi helyzetére és a nagy tisztviselői létszámra tekintettel, minden tekintetben kívántatosnak tartja, ha az elszakadt területen levő tisztviselők, akik letették az esküit, helyükön maradnak és nem teszik ki magukat repatriálással bizonytalan sorsnak.**

Románia aranykészlete. A leu emelkedésének oka.

LONDON. A Daily Telegraph Moszkvából azt az értesítést kapja, hogy **Csicserin** abban az esetben, ha békefeltételeit a román kormány elfogadja, hajlandó az Oroszországban levő 600 millió aranyleut kiszolgáltatni.

Bucuresti. A pénzügyminiszterium a közeli napokban négyszáz kiló aranyat küld eladás céljából a

londoni piacra, ahonnan már kilogrammonként 46,000 lei ajánlatot kapott. Amennyiben Angliában kedvező árat lehet elérni, úgy az állam a magánosok aranykészleteit is megvásárolja és külföldön értékesíti. Az arany eladás tekintetében a kormány már a Banca Nationalával is folytatott tárgyalásokat. Mindez a leu további emelkedését vonja maga után.

Panaszok lakásügyben.

Guin Mihály, az erdélyi lakáshivatalok kormánybiztosa ma Aradra érkezett. Dél előtt beható megbeszéléseket folytatott dr. **Robu János** polgármesterrel és dr. **Chicin Remus** lakáshivatali elnökkel. A megbeszélések alapján a polgármester felhívja mindazokat, akiknek akár lakásügyben, akár evakuálási ügyben panaszuk

van, hogy ezt írásban 48 órán belül jelentsék be a lakáshivatalnál. **Guin** kormánybiztos a két napi terminus után a beérkezett panaszokat személyesen vizsgálja meg és szükség esetén nyomban intézkedik. A két nap alatt, amíg a panaszok előterjesztendők, a lakáshivatal felfüggeszti működését.

Arad milliója.

Dr. **Angel István** helyettes polgármester cluji (kolozsvári) utja alkalmával a belügyi államtitkárságnál kieszközölte, hogy körülbelül egymillió leit, amivel az állam tartozik a városnak, utalja ki. A helyettes polgármester az államtitkárság kiutaló határozatát magával hozta és ma eljárt azokon a helyeken, ahová a kiutalás szól, hogy a város az egymillió leit hamarosan megkapja.

Drágaság és fényűzés Budapesten.

Ma jött vissza Aradra hosszabb külföldi tartózkodás után egy aradi ur, aki a budapesti általános viszonyokról a következő érdekességeket mondotta el az **Aradi Közlöny** munkatársának:

Magyarországon a belpolitikai feszültség az utóbbi két hónap alatt nagy mértékben enyhült. A drágaság még rendkívül nagy a magyar fővárosban s az árak, különösen a ruházati cikkeket illetőleg egyre emelkednek. Budapesten egy pár középminőségű cipő ára 3500 korona, egy férföltöny 12,000 koronába, s egy utcai kalap 1500—2000 koronába is belekerül. Pénz még mindig rengeteg van Magyarországon; a lakosságot néhány hét óta élénken foglalkoztatja a korona újbóli lebélyegzésének előkészületei, másrészt az új **Turul** bankjegy kibocsátása, amelynek tervezetét **Koranyi** pénzügyminiszter már el is készítette. A budapesti Magyar-Olasz-Bank kebeléből alá kült magyar autósindikátus, amelynek igazgatója az aradi származású **Cukor Kálmán**, a napokban egy francia pénzügyi társaságtól több száz katonai autót vásárolt meg; állítólag negyven millió koronáért. Az Angol-Magyar Bank és a Budapesti Földbank fuzionálása ügyében a tárgyalások a két bank között sikerrel jártak. A pestiek még mindig szédülletes eleganciát fejtenek ki öltözködésben, a nők például térdig érő magas lakkcipőket viselnek. A pénzgazdasági viszonyok az utóbbi időben Ausztriában sokkal kedvezőbbek, mint Magyarországon. Az osztrák keresztény-szocialisták Zürichben ügynökeik által összevásároltak sok száz millió koronát, ami az osztrák korona kurzusának határozott fellendülését eredményezte. A magyarországi közlekedési viszonyok jók: Budapest és Bécs között például naponta két expressz-vonat közlekedik s a menetjegyek árai is elég normálisak.

Negyedmilliós sikkasztás.

A Sibiu (nagyszebeni) rendőrség ma táviratilag értesítette az aradi rendőrséget, hogy a Hans Riemesch és Karl Weber sibiu (nagyszebeni) cég beltagja, Karl Weber 250.000 korona elsikkasztása után megszökött. Weber magával vitte az egyik gépiró kisasszonyát is. A nyomok Arad felé vezetnek. A Deteschán-csoport megindította a nyomozást a szökevények kézrekerítése iránt.

Élet a telefonközpontban.

Közel egy hónap óta szünetelt Aradon a privát telefonbeszélgetés. Ma ismét megjelent a telefonközpont, máról kezdve újra beszélhetnek a katonaság engedélyezte az állomás bekapcsolását. Munkatársunk megkérdezte Bulzán Ádám postafőnököt, hogy mi az eljárás a megyei magántelefonok bekapcsolására nézve. Bulzán főnök elmondotta, hogy ezeknél ugyanaz az eljárás, mint az aradi állomások bekapcsolásánál. Az illető *Siguranția* látatározása, melybe a község tartozik és az aradi *Biroul informatilor* engedélye szükséges a távbeszélő állomás forgalomba helyezéséhez. Aki interurban is kíván beszélni telefonján, annak előbb 500 leit kell óvadékul befizetni az aradi főposta pénztárába. Ezt az óvadékot az állami hivatalok is befizetik. Interurban beszélgetésre előfizetni nem lehet. A beszélgetés díja esetenként fizetendő. Legelőszörűbb délután 1-3 óra között kérni az interurban beszélgetést. Ugyanis a vonalak a katonaság kezében vannak, akik ebben az időben legkevesebbet veszik igénybe. Az aradi telefonközpontba bekapcsolt magántelefonok tulajdonosok nevéjegyzékét az aradi posta a közeli napokban közzé teszi.

Megzavart podgyasztolvajok

A tegnap Otlikáról Aradra jövő motorvonaton vakmerő rablást kíséreltek meg. Csupán a vonatkísérő személyzet éberségén mulott, hogy a károsult egész podgyasza nem veszett oda. A motorvonat, amely már a sötétedő délutáni órákban indul, Otlikáról több podgyaszt továbbított. Egy nagy utazókosár, mely egy nevelő minden ingóságát tartalmazta, tűnt fel a legértékesebbnek. A tettes vagy tettesek a mozgó vonaton átmaszták a podgyász fiúkébe és felfeszítették az utazókosarat. A motor már Kisjenő állomásra haladt be, amikor az egyik kalauz észrevette a tolvajokat. Jelt adott a motorvezetőnek a megállásra. A fültyülésre azonban figyelmessé lettek a podgyászrablók is. A felfeszített kosarat kidobták a motorból, ők is leugrottak a robogó vonatról és elfuttek a sötétségben. A Kisjenő állomásfőnök ma küldött jelentést Aradra, hogy a kosarat megtalálták az állomáson levő farakás között. Tartalma is hiánytalanul megvan. A kisjenői csendőrség megindította a nyomozást a vakmerő tolvajok kézrekerítésére.

Repatriálás és emigráció.

(Uj rendelet szabályozza a katonakötelességek repatriálását. — A zsidók Amerikába repatriáltathatják magukat.)

A repatriálásokat és a Romániából való emigrációt új rendeletben szabályozza a belügyminisztérium, amely a hadügyi kormányzattal egyetértőleg az elköltözés lehetőségét a hadkötelesekre is kiterjeszti. Az új rendelet, mely 3469. szám alatt ma érkezett meg a belügyi reszort-hoz, szenzációs megközelítést tartalmaz, amennyiben a repatriálás és emigráció lehetőségét a magyar és székely (igye mekülönböztetve) továbbá a zsidó lakosokra terjeszti csupán ki. A magyarok, beleértve a székelyeket, Magyarországra, — a zsidók azonban — Amerikába repatriáltathatják magukat. Nem tudjuk, mi a célzata ennek a megközelítésnek s miért éppen Amerikát szemelték ki a repatriált zsidók új otthonának, jóllehet az új Zsidóországba való repatriálással is sokan foglalkoznak. Az érdekes rendelet erre vonatkozó részei itt következnek: 1. Megengedik a Magyarországra való repatriálást mindazon erdélyi magyar és székely ifjaknak, valamint az Amerikába való repatriálást Románia egész területéről azoknak a zsidó ifjaknak, akik már fel vannak véve a sorozási listákban, vagy pedig fegyverben vannak. 2. A rendelet vonatkozik az 1874—1896-ban

született, tehát 1898—1917. közt tartozó idegen nemzetiségű erdélyi polgárokra is, továbbá a volt osztrák-magyar hadsereg tényleges és aktív tisztjeire. 3. Azok, akik élni akarnak ezzel a joggal, egy írásos nyilatkozatot nyújtanak be, melyben kinyilvánítják, hogy saját akaratukból akarnak eltávozni az országból és kijelentik, hogy a román állampolgárságra nem reflektálnak, végleg eltávoznak és nem térnek vissza Románia területére. Igazolniok kell továbbá, hogy a kincstárral szemben minden kötelezettségüknek eleget tettek s egész családjukat, minden ingóságukkal együtt magukkal viszik. 4. Azok az ifjak, akik akár repatriáltatni akariák magukat, akár pedig emigrálnak, szülei beleegyezést is tartoznak melleskelni. A repatriálásra vonatkozó kérvényt a vármegyei (városi) prefektushoz, a rendőrséghez és a *siguranta* subinspektoratusához kell benyújtani. Ezek bocsátják ki a szükséges iratokat. Érdekes, hogy a rendelet nem csupán a repatriálásról, hanem az emigrálásról szól, anélkül, hogy a kettőt egymástól elválasztva definiálná. Az emigráció ebben a formájában valószínűleg egyszerűen kívándorlást jelent.

A magyar békeszerződés ratifikálása után új választások lesznek.

BÉCS. A „Neue Freie Presse” írja: A veszített háború, a forradalom és a kommunista uralom utáni lázas állapot után, mintha mégis a gyógyulás útjára térne a sokat szenvedett, beteg Magyarország. A sok tetszetős, hangzatos „öszirózsás revölúció”, „vörös internacionálé”, „keresztény kurzus” jelszavakkal magyart a magyarrá uszító, gyűlöletet hirdető, hümbakokat kereső konjunktúra kuruzslók után megint a régi komoly, becsületes, tudós politikai orvosokhoz fordul a magyar nép egészsége helyreállításáért.

A rend, nyugalom, társadalmi béke és a komoly, alkotó munka után vágya érlelte meg egész Magyarországon a meggyőződést, hogy az üres, hazug jelszavakat hangoztató konjunktúra-politikusok helyét ismét a régi, államférfiai bölcsességgel, demokratikus elvekkel és szakértettséggel bíró politikusok foglalják el. Ez az előzménye annak, hogy az összes számottevő politikusok gróf Apponyi Albert mellé csoportosulnak. Pártkülönbség nélkül tőle várja, hogy annyi balszerencse közt és oly sok vizsaly után, végre nyugodt révbe vezessé Magyarország sokat hányatott viharban, vészben járt hajóját. Gróf Apponyi Albert pedig tisztában van avval, hogy Magyarország megmentése és ujjaépítése csak úgy remélhető, ha a pusztán egyéni ambíciókat és nagyravágásokat szolgáló

pártkeretek összeomlásával egyetlen új, minden becsületesen dolgozni akaró, a helyzetet reálisan látó magyart egyesítő párt alakul. Ennek a pártnak a programja pedig nem lehet más, mint megsemmisítve a magyart magyartól elválasztó minden ellentétet, munkasorba hívni az ország minden értékes elméjét, minden dolgos kezét. A szellemi, ipari és földmunkást, a keresztényt, a zsidót, a demokratát, szocialistát, a konzervatívot mind arra a kötelességre akarja ébreszteni Apponyinak ez az új politikai tábora, hogy feledve azt, ami elválasztja őket egymástól, csak arra gondoljanak, aminek egyesítenie kell most őket a veszélyben forgó hazá megmentésére.

Apponyi pártalakítására csak a békeszerződés ratifikációja után kerül a sor, de már is folynak azok a tanácskozások, melyek a mostani politikai pártok komolyabb, a fenyegető veszélyeket objektíven megítélni tudó tényezőin kívül a régi tekintélyes államférfiak és politikusokat újra meg akarja nyerni az aktivitásra. Apponyi az eddigi tárgyalásai után bizonyosra veszi, hogy Wekerle Sándor, Teleszky István, Sándor János, Berzeviczy Albert, Hadik János gróf, dr. Beöthy László, Szerényi József, Eszterházy Miklós gróf, Vázsonyi Vilmos, Giesweln Sándor, Bathányi Tivadár gróf, Ugron Gábor, Bethlen István gróf, Lovász Márton, Tóth János és még több

régi kiválósága a magyar politikai közéletnek, fognak résztvenni az egész magyarságot egyesítő új pártalakulásban.

A békeszerződésnek e hó 18-ikáig bizonyosan bekövetkező ratifikációja után a nemzetgyűlés által adott házfelosztási jog alapján Horthy Miklós kormányzó elrendeli az új nemzetgyűlési választásokat. És az eddigi előjelek után ítélve, bizonyos, hogy a választások során Apponyi új politikai tábora kerül túlnyomó többséggel a nemzetgyűlésbe, mely azután komolyan és energikusan hozzájárul Magyarországon konszolidálásának nehéz, de sikerrel biztató munkájához.

Betörés egy bőrüzletbe.

November 6-án éjjel ismeretlen tettesek betörték Schwarz Testvérek bőrkereskedő-cég Piacja Avram Jancu raktárába s onnan 40.000 lei értékű bőrányagot elloptak. A rendőrségen tett feljelentés után Junák detektív megindította a nyomozást és sikerült is a tettest Hermann Zsigmond személyében elfogni. Hermann beismerte, hogy a betörést ő követte el és a lopott holmit Lugosán János cipésznek adta át. Hermann vallomása során elmondotta, hogy a lopást a moziban most folyó detektívdrama hatása alatt követte el.

Művészet.

Sztrájkol a Grande Opera.

Párisból jelentik: A párisi nagy Operában kitört a sztrájk. A világhírű színház kapuit bezárták. Az egész személyzet, a zenekartól kezdve a kóristákig és balett patkányokig, kellekesek, szolgálók, páholynytogatók, höszrelmesek és lírai szopránok, szóval az egész szervezett sztrájkol. A sztrájk oka az, hogy általános fizetésemelést kértek, amit nem kaptak meg. A sztrájkolók ingyenes előadásokat rendeznek a közönségnek, mert a pénztárosok eltűntek és senki sem akar jegyeket kiadni. Továbbá Páris nagyobb hangversenytermeiben balett, énekari, zenekari és magánénekes, előadásokat rendeznek három frank belépődíj mellett a sztrájkolók segítségével. A párisi szegényebb osztálynak soha sem volt ilyen fényes alkalmá, hogy a világ legnagyobb zene, ének- és táncművészeit ingyen, vagy rendkívül olcsó belépti díjak mellett élvezhesse. A párisi lapok azt kívánják, hogy ezeket a népszerű előadásokat a sztrájk megszűnése után is rendszeresítsék.

* **Próbaházasság.** Rég látott darabot játszottak vasárnap este a városi színházban. Gerő Károly ismeri népszimóné a Próbaházasság került színpadra kitűnő előadásban. Zsolt ház tapsolta Horváth Mici és Barics Gyula szép és érzéssel előadott magyar dal és táncdráma. Csak a közönség szerepében a finom humor, a szép, állandó díjtalánban tartotta a közönséget. Várnay, Benkőné, Kertész, Földes, Pollinuszné, Fülöp Irma, Thomay Mária és Paludy Jánosok hozzá az est sikeréhez.

* **Szenzációsan változatos a színház heti műsora,** amelyet úgy állított össze a színház direktiója, hogy azon minden műfaj a legkiválóbb alkotásokkal legyen képviselve.

* **Fehér esték a Modern Kabaréban.** A Modern Kabaré igazgatósága nagy súlyt fektet arra, hogy a fehér estéket családok is látogathassák. A fehér esték műsorát ennek megfelelően legnagyobb gondot állítja össze.

